

Raport științific

privind implementarea proiectului în perioada iulie 2017 – septembrie 2019

Comunități, statute și ideologie politică în Dacia romană

CSI DACIA

PN-III-P4-ID-PCE-2016-0255

Conform planului de realizare propus inițial, perioada pentru care se face actuala raportare (lunile 1-6) a vizat activități ce țin de toate cele 4 obiective ale proiectului:

1. Sporirea cunoștințelor legate de comunități în Imperiul Roman, formele și structurile lor interne;
2. Analiza comunităților din Dacia;
3. Diseminarea rezultatelor și dezvoltarea unei laturi educaționale;
4. Dezvoltarea și prezentarea modelului de analiză a comunităților romane.

Deoarece activitățile prevăzute se întrepătrund, raportul de față va fi structurat pe capitole sintetice, ce vor reda elocvent realizările proiectului.

A. Colectarea materialului epigrafic și bibliografic

După cum este firesc, proiectul a debutat prin construirea bazei de documentație necesară desfășurării ulterioare a cercetării (O2A2).

Cercetările internaționale și zonale ale comunităților din epoca romană au fost și sunt în general canalizate în direcții clare și distincte: legile intrinsece și normele juridice după care așezările și comunitățile erau organizate (F. F. Abbott, A. C. Johnson, *Municipal administration in the Roman Empire*, New York, 1968; D. Aparaschivei, *Orașele romane de la Dunărea Inferioară (secolele I-III P. Chr.)*, Iași,

2010; R. Cîrjan, *Statutul populației indigene după constituirea provinciei Dacia*, in E. S. Teodor, O. Țentea (ed.), *Dacia Augusti provincia. Crearea provinciei*, București, 2006) și abordări monografice ce privesc o așezare sau mai multe (A. Chastagnol, *La Gaule Romaine et le droit latin*, Lyon, 1995; M. Šašel Kos, P. Scherrer (eds.), *The Autonomous Towns of Noricum and Pannonia. Noricum*, Ljubljana 2002; *Pannonia 1-2*, Ljubljana 2003-2004; A. Caballos Rufino, *Del municipio a la corte. La renovación de las elites Romanas*, Sevilla 2012; R. Ardevan, *Viața municipală în Dacia Romană*, Mirton Publishing House, 1998; S. Nemeti, *Finding Arcobadara : essay on the geography and administration of Roman Dacia* Mega Publishing House, 2014; I. Piso, *Sur le statut municipal de Potaissa*, in: *Archäologische Beiträge*, in S. Cociș, A. Ursuțiu (eds.), *Gedenkschrift zum hundertsten Geburtstag von Kurt Horedt*, Cluj-Napoca 2014).

Ideologia imperială a fost, în general, studiată ca un fenomen distinct în Dacia (spre deosebire de Imperiu, unde monografiile precum D. Fishwick, *The Imperial Cult in the Latin West I-IV*, Leiden, New York, Köln 1993 au corelat statutul juridic al comunităților, organizarea lor internă, cu realitățile complexe ale cultului și ideologiei imperiale). Unele aspecte au fost tratate în publicații, ca de exemplu *Genius imperatoris* (S. Bulzan, *Genius imperatoris și cultul imperial în dacia romană*, in *Ephemeris Napocensis*, 14-15, 2004-2005), atestările epigrafice ale *numen*-ului (C. Fenechiu, *La notion de "numen" dans les textes littéraires et épigraphiques*, Mega Publishing House, 2008), sau aspectele principale ale ideologiei religioase imperiale în provincial Dacia (S. Bulzan, *Imperial Power and Provincial Religion in Roman Dacia. A Short Regard*, in *Bolletino di Archaeologia On Line*, 1/2010).

Tangential, unele tipuri de comunități – nu cu sensul de așezare, în cazul de față – au fost tratate monografic, dar nu neapărat contextualizate pe deplin (R. Varga, *The Peregrini of Roman Dacia*, Cluj-Napoca 2014).

Materialul epigrafic este colectat în baza de date *RomansIbyl* – bază de date prosopografică, care cuprinde toate persoanele atestate epigrafic în Dacia (și nu numai, dar ne referim aici strict la obiectul proiectului de față), cu toate informațiile disponibile, legăturile dintre ele (acolo unde este cazul) și link-uri externe către textele inscripțiilor și fotografii (unde ele sunt disponibile). Din această bază de date, membrii echipei extrag fișiere cu: a. toate persoanele atestate în cadrul unei comunități și b. toate persoanele din Dacia aparținând unei anumite categorii decurioni, cavaleri etc.). Astfel, se vor realiza analize încrucișate pentru a înțelege mai

bine structurile interne ale comunităților din Dacia. Evident, sursele epigrafice, corelate cu sursele literare antice, precum și cu exegezele și istoriografia deja existente, vor fi analizate critic și vom încerca punerea lor într-o nouă lumină. Sursele au fost astfel structurate și pregătite în aceste prime luni ale proiectului, încât să putem aplica metode ce țin de *social network analyses* în primele faze ale anului viitor (O2A1, care demarează în luna decembrie și continuă până în iunie 2018).

După o primă filtrare și analiză a datelor se pot constata anumite tipare în epigrafia Daciei, diferite, spre exemplu de epigrafia Moesiei. Contextualizarea și detalierea acestora este realizată într-un studiu ce va fi publicat anul viitor.

Urmărirea axelor tematice de cercetare reiese și din livrabilele echipei din intervalul temporal menționat. Astfel, pornind de la un nivel macro al cercetării, membrii au abordat pentru început subiecte precum încadrarea istoriei și arheologiei Daciei în istoria Romană în lumina ultimelor cercetări, abordare necesară pentru contextualizarea problemei specifice de cercetare. Acesta din urmă a fost analizată din mai multe perspective: astfel echipa s-a concentrat atât pe anumite comunități de imigranți din Dacia, cât și pe religia acestora, dar și pe reconstituiri prosopografice punctuale.

Rezultatul cel mai vizibil al acestor acumulări bibliografice sunt și vor fi fișele monografice de comunități, dar baza documentară este constant folosită de către membrii echipei și pentru scrierea de studii și articole și implicit diseminarea rezultatelor acestei cercetări (după cum se poate vedea în listele de livrabile din anii 2017 - 2019).

B. Analiza materialului

Colectarea bazei documentare bibliografice, arheologice și epigrafice a mers mână în mână cu constatarea și analizarea stării de fapt existente în viitoarea provincie (O2A1) în momentul cuceririi și imediat după. Studiile întreprinse de către unii dintre membrii echipei (R. Varga, A. Pázsint, I. Boda, D. Deac, *Romans 1 by 1: Overview of a Research Project*, Digital Classics Online, 4/2, 2018, 12-31, de exemplu, sau prezentarea R. Varga de la Bielefeld din 2019 (vezi listă livrabile)) sau care se află în lucru, arată o față oarecum neexplorată până acum a provinciei Dacia, o provincie cu o societate divizată, cu o slabă integrare a autohtonilor și în care se resimte trauma socială a unui război cu adevărat greu. Starea lucrurilor din provincia nou cucerită duce la fondarea comunităților romane preponderent în asocieri cu

prezența factorului militar, cele mai multe așezări luând naștere lângă castru. Acest lucru este efectul unui *pattern* de colonizare, al nevoii persoanelor venite în Dacia de a sta în jurul centrelor de putere romană, dar și al nivelului economic general ridicat pe care armata îl imprimă unei zone.

Operațiunile din cadrul analizei și interpretării materialului epigrafic sunt direct legate și de O2A4 și O2A7, activități din care o parte importantă s-a desfășurat anul acesta. Prima se referă la analiza instituțiilor politice și a elitelor locale, iar a doua la prezența, percepția și rolul cultului imperial în comunitățile din Dacia. Aceste cercetări se reflectă în studiile mai ample, de prosopografie locală (S. Nemeti, I. Nemeti, *Social Structures in Potaissa*, *Classica et Christiana*, 13, 2018, 163-175; I. Boda, *The population of Colonia Sarmizegetusa*, *Studia Antiqua et Archaeologica* 24(1), 105–117), publicate de unii dintre membrii echipei, dar și în mini-monografiile întocmite. De asemenea, aceste activități au continuat în 2019, făcând obiectul unor cercetări în curs ale lui I. Piso (axate cu predilecție pe instituții locale) și C. Fenechiu (axate pe *literacy* și integrare socială). Din păcate, în privința cultului imperial, materialul epigrafic și arheologic este extrem de limitativ (până la inexistent) în cazul multor localități, atât urbane, cât și rurale. În aceste condiții, analizele detaliate se vor face pe comunitățile mari și se va încerca o abordare din perspectiva studiilor de rețea a preoților atestați în provincie (și în toată zona dunăreană, din motive de contextualizare).

C. Fișele monografice

Unul dintre aspectele interesante ale acestei cercetări este tocmai multitudinea abordărilor posibile la care subiectul se pretează. O comunitate poate fi o așezare, sau poate fi un grup uman; grupul uman poate co-exista într-o formă asociativă, se poate regăsi în jurul unui cult religios sau poate avea etnia ca factor de coeziune. Comunitatea poate fi identificată arheologic (o așezare, o necropolă/zonă a unei necropole) sau epigrafic și trebuie definită în termeni adecvați, care să îi surprindă natura și să redea complexitatea situațiilor posibile.

În acest context teoretic și metodologic am început să dezvoltăm mini-monografiile, unul dintre rezultatele cele mai importante ale proiectului de față (O2A3). Deși scrierea efectivă a fișelor era prevăzută doar pentru ultimele 6 luni de proiect, am decis să devansăm activitatea, pentru a beneficia de *feedback* în cadrul *workshop*-ului organizat în octombrie 2018 în ceea ce privește structura fiecărei fișe.

Pe baza acestor reacții am perfecționat structura acestora, implementând ulterior un model care poate fi folosit și pentru studiul altor comunități din alte provincii.

În cazul de față ne referim la o comunitate geografică, iar mini-monografiile sintetizează informațiile disponibile despre așezările, rurale și urbane, din Dacia. Starea și nivelul sintezelor privind așezările din Dacia, cu o serie, din păcate destul de restrânsă, de excepții notabile, sunt extrem de nesatisfăcătoare, iar informațiile cruciale referitoare la o așezare sunt de multe ori foarte greu de identificat în bibliografie. Astfel, am decis să facem mini-monografiile sub forma unui tabel sintetic, de unde să poată fi extrasă cu mare ușurință informația, urmat de câteva precizări și bibliografie. În număr de 48 la momentul de față, fișele monografice sunt disponibile pe site-ul proiectului (<http://hiphi.ubbcluj.ro/Community-statutes-ideology/>). În etapele de diseminare, în care am prezentat structura și conținutul fișelor, aceste mini-monografii au fost considerate de către specialiști drept extrem de utile și aceasta mai ales datorită faptului că reunesc și uniformizează într-o formă sintetică, informații de primă importanță asupra comunităților locale, informații care anterior nu au fost reunite și care sunt de cele mai multe ori disipate într-o varietate de publicații. Prin urmare, fișele reprezintă în momentul de față puncte de pornire pentru cercetări conexe, facilitând accesul la o informație anterior dispersată, facilitând de asemenea și identificarea bibliografiei de bază pentru fiecare comunitate.

Ca exemplu, vom insera mai jos fișa Romulei, una dintre localitățile importante și cu o bibliografie mulțumitoare.

ROMULA (Reșca, Olt County)			
	Essential data	Observations	Bibliography
Statute (evolutive)	<ul style="list-style-type: none"> • CIL III 7429: <i>municipium</i> during Antoninus Pius • CIL III 8031 = IDR II 324: <i>colonia</i> in 248 AD 	<ul style="list-style-type: none"> • deduced it became a <i>municipium</i> under Hadrian 	Ardevan 1998, 32
Military unit	<ul style="list-style-type: none"> • <i>cohors I Flavia Commagenorum</i> • <i>numerus Surorum sagittariorum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>coh. I Fl. Comm.</i> is attested by a military diploma in 130 AD • <i>num. Sur. Sagitt.</i> attested 	Petolescu 2002, 95-97, 143-145

		post 140 AD in inscriptions	
Ordo decurionum	<ul style="list-style-type: none"> • AE 1972, 483 • CIL III 8033 		
Local magistrates	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ilyvir coloniae</i> (CIL III 8023) • <i>quaestor & aedil</i> (AE 1957, 334) 		
Associations			
Imperial cult			
Archaeological data	<ul style="list-style-type: none"> • research excavations: civilian settlement • necropolis 		Babeş 1970; Popilian 1976; Popilian 1993 (http://cronica.cimec.ro/detaliu.asp?k=780); Scurtu 2003 (http://cronica.cimec.ro/detaliu.asp?k=2069); Negru 2011 (http://www2.spiruharet.ro/facultati/relatii-bucuresti/cercetare/2c25f879c24da828ba15ce4516c219c7.pdf)
Geographical data	https://pleiades.stoa.org/places/216958		
National Archaeological Record of Romania (RAN)	http://ran.cimec.ro/sel.asp?descript=resca-dobrosloveniolt-asezarea-civila-romula-malva-cod-sit-ran-126754.04 ; http://ran.cimec.ro/sel.asp?descript=resca-dobrosloveniolt-necropola-plana-romana-a-orasului-romula-de-la-resca-cod-sit-ran-126754.02		

Romula developed as a settlement around a *castellum* and became one of the most important cities of Dacia Inferior. Its first attestation as a city (*municipium*) is dated under the reign of Antoninus Pius, but historians generally assume it was a *municipium Aelium* based on a pattern, as Hadrian granted municipal status to more settlements than his heir. More troops seem to have temporarily stationed here, but *cohors I Flavia Commagenorum* and *numerus Surorum sagittariorum* had longer stays. Three decurions of the city are explicitly mentioned in epigraphy during the 2nd half of the 2nd C AD (CIL III 8033) and the beginning of the 3rd C AD (AE 1972,

483). From the latter period also date the magistrates indicated above. Archaeologically, one settlement was identified, with a brick enclosure, restored by Philip the Arab in 248. More buildings within the civilian settlement were discovered and (partially) excavated in time, but their functionality is unclear.

Selective bibliography

R. Ardevan, *Viața municipală în Dacia romană*, Timișoara 1998.

M. Babeș, *Zu den Bestattungsarten im nördlichen Flachgräberfeld von Romula. Ein Beitrag zur Grabtypologie des römischen Daziens*, *Dacia* N.S 14, 1970, 167-207.

M. Negru, *Romula - capitala Daciei Malvensis. Cercetările arheologice din perioada 2003-2011*, București 2011.

C. Petolescu, *Auxilia Daciae*, București 2002.

G. Popilian, *Un quartier artisanal à Romula*, *Dacia* N.S. 1976, 221-250.

G. Popilian, in *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 1983-1992*, București 1993.

F. Scurtu, in *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2002*, București 2003.

C. Diseminarea (O3 și O4)

Înainte de a prezenta lista rezultatelor livrate în acest an de desfășurare a proiectului, vom oferi câteva detalii asupra manifestărilor organizate, deoarece ele au un rol important nu doar în diseminare, ci și în cristalizarea sau consolidarea viitoarelor direcții de cercetare și în dezvoltarea unei rețele de specialiști în domeniu.

Conferința *Comunități, statute și ideologie în Dacia și Moesia* (Cluj, România, 19-20 Octombrie 2018) a avut rolul de a reuni o mare parte a specialiștilor români din domeniu și a aduce în discuție varii teme, dar mai ales abordări variate ale chestiunii comunităților. De asemenea, conferința a servit ca for de prezentare a proiectului, la nivel conceptual, dar și dezvoltarea sa în primele 15 luni, dar și de prezentare a cercetărilor în curs a membrilor echipei.

Workshop-ul Perspective și direcții de cercetare în analiza comunităților romane provinciale (Cluj, România, 20 Octombrie 2018), s-a axat asupra dezbaterii și identificării modalităților în care comunitățile romane provinciale pot fi cel mai bine analizate ținând cont de complexitatea realităților locale. Astfel, specialiștii prezenți

au discutat pe baza modelelor propuse de către membrii echipei, structura fișelor și abordările utile în acest demers, oferind sugestii și idei importante în această privință. Atelierul a avut și o latură educativă prin participarea unor studenți și masteranzi ai UBB; această etapă a fost deosebit de utilă membrilor echipei și dezvoltării ulterioare a proiectului.

În ceea ce privește organizarea workshop-ului tematic propus, care să îi reunească pe specialiștii interesați de domeniu, datorită specificului metodologiei și al caracterului rezultatelor obținute, precum și din dorința de a asigura o mai mare vizibilitate și deci un mai mare impact proiectului, am considerat mai utilă integrarea acestui obiectiv în cadrul a patru evenimente științifice, două desfășurate la Cluj (iunie 2018 și iulie 2019), unul ce va fi desfășurat la Debrecen în luna octombrie 2019, iar un altul ce va fi desfășurat la Cluj-Napoca, în luna noiembrie 2019, pentru a acoperi o categorie mai variată de specialiști din domeniu.

Astfel, menționăm în primul rând organizarea de ateliere care să adreseze componenta digitală a proiectului, mai precis vorbim despre două astfel de ateliere: *Digital Ancient History and Archaeology Workshop* (Cluj, 14-15 iunie 2018) și *Digital Humanities and Data Visualization* (Cluj, România, 28-29 Noiembrie 2019), acest din urmă *workshop* este co-organizat de către unul dintre membrii echipei de cercetare, iar în cadrul acestora au fost/ vor fi prezentate componentele digitale ale proiectului. Acestea au o mare vizibilitate națională și internațională datorită participanților și ai *keynote speakers*.

În al doilea rând menționăm acele ateliere axate pe anumite aspecte particulare ale comunităților din Dacia, astfel am abordat două subiecte definitorii în viața comunitățile romane: religia și componenta militară. În acest sens includem The XVIth Workshop F.E.R.C.AN. (Fontes Epigraphici Religionum Celticarum ANtiquarum) (Cluj, 5-7 iulie 2019), dar și conferința *Defending the polis – defending the empire. The Ancient Greek and Roman Military Strategy and the Inscriptions (Epigraphic Roundtable)* (Debrecen, Ungaria, 17-18 octombrie 2019); aceasta din urmă reprezintă prilejul de a disemina și a dezbate subiectul, în faza sa finală, colegilor din Ungaria, care sunt la rândul lor interesați de aceste abordări provinciale ale comunităților; colaborarea cu aceștia pe plan științific fiind o tradiție pe care încercăm să o menținem datorită rezultatelor științifice semnificative derivate din aceasta.

Aceste activități au fost completate de susținerea unor ateliere, de-a lungul anilor 2018-2019, pentru un grup de studenți-doctoranzi interesați de istoria Daciei romane, cu scopul de a promova noi modele și direcții de cercetare și de a încuraja cercetarea comunităților din această provincie.

Tot cu scopul diseminării au fost prezentate aspecte componente ale proiectului în cadrul unor instituții străine (instituțiile în cadrul cărora s-au desfășurat mobilități de cercetare).

Per ansamblu, reacțiile de până acum asupra muncii desfășurate de către echipa proiectului în vederea definirii și propunerii unui model de cercetare pentru studiul comunităților au fost apreciative în comunitatea științifică națională și internațională, fiind astfel validat modelul de cercetare propus și ducând la potențiale alte colaborări care să îl dezvolte, aplicându-l și altor spații geografice. Îndeplinirea cu succes a acestei etape duce și la validarea proiectului și a impactului scontat.

Pentru această etapă a proiectului, subliniem doar o parte dintre livrabilele care au dus la îndeplinirea obiectivelor, astfel pe de-o parte avem articolele care au dus la: sistematizarea metodologiei de lucru pentru componenta digitală (Varga [et al.] 2018, 12031; Varga [et al.] 2018, 31-49); la analiza specifică a anumitor comunități (Nemeti 2017, 207-230; Varga 2017, 114-126; Nemeti 2018, 163-175; Boda 2018, 105-117, Piso [et al.] 2019, 295-296, Nemeti 2019, sub tipar); iar pe de altă parte la analiza specificităților religioase ale comunităților (Piso 2018, 37-70; Piso 2019, sub tipar), sau la recrearea per ansamblu a universului social (Cupcea & Varga 2017) și a pericolelor cu care se confruntă comunitățile (Varga [et al.] sub tipar).

Livrabile

Volume editate

G. Cupcea, **R. Varga**, *Social interactions and status markers in the Roman world*, Oxford, Archaeopress, 2017.

Articole ISI

Rada Varga, Annamária – Izabella Pázsint, The Reflection of Personal and Collective Tragedies in Ancient Sources. 2. Collective Tragedies in Roman Epigraphy, *Journal of Ancient History and Archaeology*, sub tipar.

Articole ERIH Plus

Carmen Fenechiu, The verbs “to write” and “to read” in the inscriptions of Dacia, *ActaMN*, 56/I, 2019, sub tipar.

Sorin Nemeti, Epigraphically attested rural settlements. I. Three toponyms, *ActaMN*, 56/I, 2019, sub tipar.

I. Boda, *The population of Colonia Sarmizegetusa*, *Studia Antiqua et Archaeologica* 24(1), 2018, 105–117.

S. Nemeti, D. Dana, *Malva - la colonie perdue de la Dacie Inferieure*, *ActaMN*, 54/I, 2017, 207-230.

Articole BDI

Rada Varga, Annamária – Izabella Pázsint, Angela Lumezeanu, Romans 1 by 1. A Guidebook/ Database Manual, *Studia UBB Digitalia* LXIII, 2018, 31-49.

Ioan Piso, C. H. Opreanu, Eine weihung aus Porolissum für das Wohl des severischen Kaiserhauses, *ZPE*, 209, 2019, 295-296.

Ioan Piso, *L'avium inspex et le statut d'Asturica Augusta*, *Anuari de filologia antiqva et mediaevalia*, 8, 2018, 747-755.

I. Piso, *L'inscription de construction de l'Iseum de Savaria*, *Bibliotheca Isiaca* 4, 2019 (sub tipar).

I. Piso, *Si defit aurum : l'initiation dans un Serapeum de Sarmizegetusa ?*, *Bibliotheca Isiaca* 4, 2019 (sub tipar).

R. Ardevan, *Une insciption martelée d'Inlăceni (Dacie)*, *Anuari de Filologia. Antiqua et Mediaevalia*, Barcelona, 8, 2018, p. 101-114 (nu are acknowledgement).

I. Piso, *L'inscription de Villadecanes et le dies Iovis en Espagne Tarraconnaise*, *Cahiers Glotz* 28, 2017, 135-150.

R. Varga, A. Pázsint, I. Boda, D. Deac, *Romans 1 by 1: Overview of a Research Project*, *Digital Classics Online*, 4/2, 2018, 12-31.

S. Nemeti, I. Nemeti, *Social Structures in Potaissa*, *Classica et Christiana*, 13, 2018, 163-175.

I. Piso, *Kleinasiatische Götter und Kolonisten in Dakien*, *Gephyra*, 15, 2018, 37-70.

Articole în alte reviste

C. Fenechiu, *Family Ties in Funerary Context. Inscriptions and Monuments from the Central Part of Dacia Superior*, *Orma*, 27, 2017: *Rites of passage, rights of passage* (Ileana Benga, coord.), in print.

Articole în volume editate

I. Piso, Une dédicace à Ratiaria pour le salut du gouverneur P. Mummius Sisenna Rutilianus, in M. Popescu, I. Achim, F. Matei-Popescu (eds.) *La Dacie et l'Empire Romain. Mélanges d'épigraphie et d'archéologie offerts à Constantin C. Petolescu*, Editura Academiei Române, Bucarest 2018, 97–104.

I. Piso, *Das verhängnisvolle Jahr 262 und die amissio Daciae*, in L. Vagalinski (ed.), *Cities, Territories and Identities*, Plovdiv, 2018, 427-440.

I. Piso, D. Deac, *Eine neue kaiserliche Statuenbasis von Buciumi und Caracallas Reise nach Dakien*, in Acta des Limeskongresses von Ingolstadt, Mainz 2018, 756-762.

R. Varga, *Where are the Dacians? Overview on the attestations of the local population in the Roman province of Dacia*, in I. Głuszek, J. Mosiejczyk (eds.), *Barbarians as seen by ancient Greeks and Romans*, Seria Spectrum 2, Wydawnictwo Adam Marszałek, Torun, 2017, 114-126.

R. Ardevan, *La Dacie sur une intaille antique*, in A. Bouet, Catherine Petit-Aupert (éd.), *Bibere, ridere, gaudere, studere, hoc est vivere. Hommages à Francis Tassaux*, Bordeaux, éd. Ausonius, 2018, p. 397-402.

R. Ardevan, *Einige Inschriften aus Inlăceni (Dakien)*, în Dilyana Boteva-Boyanova, P. Delev, Julia Tzvetkova (eds.), *Society, Kings, Gods. In memoriam professoris Margaritae Tachevae*, Sofia, 2018, p. 533-542.

Conferințe internaționale:

Rada Varga, *Romans 1 by 1*, 3rd epigraphy.info workshop, 30 mai-1 iunie 2019, Viena. <http://epigraphy.info/program3.html>

Rada Varga, **Annamária – Izabella Pázsint**, **Imola Boda**, *Romans 1 by 1. Insights into a Prosopographical Database*, 12th Celtic Conference in Classics (Coimbra, Portugalia, 26-29 Iunie 2019). <https://www.celticconferencesinclassics2019.com/>

Rada Varga, *War, peace and Romanization? The nature of Roman dominion over the province of Dacia*, Taking the Lead in Late Republican and Early Imperial Rome: Office, Agency, and Initiative, 15–16 iulie, 2019, Bielefeld. <https://www.hsozkult.de/event/id/termine-40559>

I. Piso, *Colonia Sarmizegetusa, the First Roman Town North of the Danube*, AKMED Conference, Antalya, 6-8 August 2017.

I. Piso, *Die Epigraphik der Provinz Dacia Porolissensis*, XV. Internationaler Kongress für Griechische und Lateinische Epigraphik, Wien, 28 August - 2 September 2017.

I. Piso, *Traiano e la provincia Dacia*, Convegno Ferrara, 29-30 September 2017.

I. Piso, *Trajan and the Colonia Sarmizegetusa*, 4th International Conference on Roman Danubian Provinces, Zagreb, 15-17 November 2017. http://www.ffzg.unizg.hr/romicro/?page_id=1276

R. Varga, *Romans 1 by 1. Epigraphy as a starting point for prosopography and SNA*, 4th Historical Networks Research Conference, Turku, 17-20 October 2017. <http://www.utu.fi/en/sites/hnr2017/Pages/Programme.aspx>

R. Ardevan, *Osservazioni sulla società dacica all'alba della conquista romana*, Optimus princeps Convegno Ferrara, 29-30 September 2017.

R. Ardevan, *Les Illyriens dans la Dacie romaine. Histoire d'une recherche*, Centenar Fanula Papazoglu, Belgrad, 17-18 October 2017.

R. Ardevan, *Alcune osservazioni sul numerario circolante in età traianee*, 4th International Conference on Roman Danubian Provinces, Zagreb, 15-17 November 2017. http://www.ffzg.unizg.hr/romicro/?page_id=1276

I. Piso, *Si defit aurum. L'initiation dans le Serapeum de Sarmizegetusa, Africa and the Danubian provinces*, Timișoara, 26 June 2018.

I. Piso, *Emperor Decius, restitutor Daciae*, In memoriam Constantini Daicoviciu, 44th edition, 27 Feb.-2 March 2018, Băile Herculane.

I. Piso, *Sub signis I. La statio de bénéficiaires de Samum*, The Roman provinces. Mechanism of integration, 5-6 October 2018, Cluj-Napoca.

I. Piso, *Colonia Dacica Sarmizegetusa, die erste römische Stadt nördlich der Donau*, Kolloquium Imperium und Barbaricum der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, 28-30 November 2018, Göttingen.

R. Varga, R. Ardevan, *Marcus Inthadius Vitalis and the large-scale trade of Roman Gaul*, In memoriam Constantini Daicoviciu, 44th edition, 27 Feb.-2 March 2018, Băile Herculane.

R. Varga, A. Pázsint, A. Lumezeanu, *Insights into a prosopographical database*, Digital ancient history and archaeology workshop, 14-15 June, Cluj-Napoca.

R. Varga, A. Lumezeanu, *The process of record linkage on Roman epigraphical sources*, European Social Science History Conference, 4-7 April 2018, Belfast.

R. Ardevan, *Heer und Gesellschaft im römerzeitlichen Schäßburg*, Roman Army and Local Society in the Limes Provinces of the Roman Empire, 4-6 June 2018, Iași.

A. Pázsint, *Overlapping Borders: the Dynamics Between Private Cult Associations and the Public Sphere (3rd C BC – 3rd C AD)*, Humboldt Kolleg Budapest, 30 November – 1 December 2018, Budapest.

Conferințe naționale:

I. Piso, *Amissio Daciae*, Colocviul national de arheologie Dacia in contextul crizei de la mijlocul secolului III, Turda, 3-4 November 2017.

R. Ardevan, *O inscripție martelată de la Inlaceni*, Colocviul national de arheologie Dacia in contextul crizei de la mijlocul secolului III, Turda, 3-4 November 2017.

S. Nemeti, *Malva, colonia pierdută a Daciei Inferior*, Conferința Națională a Muzeului Olteniei Craiova: Oltenia. Interferențe culturale, ediția a VII-a, Craiova, 27-29 septembrie 2017.

G. Bounegru, A. Rubel, C. Mischka, **R. Varga**, *Cercetări arheologice și non-invazive la Războieni-Cetate. Campania 2017*, Limes forum VI, Cluj-Napoca, 28-29 November 2017.

I. Piso, *Si defit aurum. Cultul isiac la Potaissa*, Populații indigene și impactul cuceririi romane în provinciile danubiene. Al VI-lea colocviu național de arheologie, 2-3 November 2018, Turda.

O. Țentea, **I. Piso**, *Noutăți privind templul palmyrean din Sarmizegetusa*, Comunități, statute și ideologie în Dacia și Moesia, 19-20 October 2018, Cluj-Napoca.

R. Varga, **A. Pázsint**, *Comunități, statute și ideologie politică în Dacia romană. O abordare metodologică*, Comunități, statute și ideologie în Dacia și Moesia, 19-20 October 2018, Cluj-Napoca.

S. Nemeti, *Localități rurale atestate epigrafic. Trei noi toponime*, Comunități, statute și ideologie în Dacia și Moesia, 19-20 October 2018, Cluj-Napoca.

I. Boda, *Rețelele sociale ale preoților din provinciile dunărene (sec. II-III p. Chr.)*, Comunități, statute și ideologie în Dacia și Moesia, 19-20 October 2018, Cluj-Napoca.

R. Ardevan, *Cu privire la administrarea comunităților peregrine din Dacia*, Comunități, statute și ideologie în Dacia și Moesia, 19-20 October 2018, Cluj-Napoca.

R. Ardevan, *Romanizarea – azi*, Populații indigene și impactul cuceririi romane în provinciile danubiene. Al VI-lea colocviu național de arheologie, 2-3 November 2018, Turda.

Conferințe invitate

I. Piso, *Bemerkungen zu Dexippos Vindobonensis. Die Ereignisse vor der Schlacht bei Abrittus*, Univ. Köln, 26 April 2018.

I. Piso, *Dakien im Zeitalter der Soldatenkaiser*, la Österreichische Akademie der Wissenschaften, Vienna, 20 November 2018.

R. Varga, *New developments on the prosopography of the Roman provincial world – on individual and collective (self-)representationi*, ICS Fellows' Seminars, 31 oct. 2018, London. <https://ics.sas.ac.uk/events/event/17031>

Manifestări științifice organizate

Digital ancient history and archaeology workshop, 14-15 iunie, Cluj-Napoca.
http://romans1by1.com/doc/Program_iunie2018.pdf

Comunități, statute și ideologie în Dacia și Moesia, 19-20 octombrie 2018, Cluj-Napoca.

http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/evenimente/Comunitati-statute_Program.pdf

Workshop tematic: Perspective și direcții de cercetare în analiza comunităților romane provincial, 20 octombrie 2018, Cluj-Napoca.

Digital approaches to regionality in the western provinces, 2 noiembrie 2018, London (co-organized by A. Mullen, **R. Varga**, P. Granados-Garcia)
<https://ics.sas.ac.uk/events/event/17466>

XVI Workshop **F.E.R.C.AN.** (*Fontes Epigraphici Religionum Celticarum ANtiquarum*), Cluj-Napoca, 5-7 iulie 2019.

Inițiative educaționale

R. Varga, Lecturer la Sunoikisis DC: 24 May 2018, lecture: *Digital prosopography*

<https://github.com/SunoikisisDC/SunoikisisDC-2017-2018/wiki/Digital-Prosopography>

Editare numer de revistă BDI

Studia UBB Digitalia LXIII, 2018

Carte de co-autor

Csaba Szabó, **Imola Boda**, *The Gods of Roman Dacia. An illustrated dictionary*, Lambert Academic Publishing 2019.

Formare profesională

Annamária – Izabella Pázsint, „Latin Epigraphy in the Roman World. Researching, Editing and Enhancing the Value of Inscriptions”, atelier organizat la Madrid și Alcalá de Henares (20-22 Februarie 2019), de către Casa de Velázquez și Universitatea din Alcalá.